

NOBELPRIJS VOOR NUTTIGE ECONOMETRIE

Deze week werden de winnaars van de Nobelprijzen bekend gemaakt. Het krijgen van deze prijs, van ongeveer 2,5 miljoen gulden, is de hoogste eer die een wetenschapper te beurt kan vallen. Wetenschappers zijn bereid hun hele leven lang voor een hongerloon te werken in de hoop dat ze op het eind van hun leven deze prijs zullen winnen. Zoals Nobelprijswinnaar Samuelson ooit opmerkte “The only coin worth working for is peer applause”.

Tijdens deze week werd ook weer duidelijk hoeveel we aan de wetenschap te danken hebben. De Nobelprijs voor geneeskunde ging naar onderzoekers die ontdekten hoe ons geheugen werkt, de prijs voor natuurkunde naar geleerden die het ontwikkelen van snelle chips en de IT-revolutie mogelijk maakten, en de prijs voor scheikunde werd gewonnen door wetenschappers die het platte en oprolbare TV-scherm van de toekomst mogelijk maakten.

Dat er ook een prijs voor de literatuur is begrijpt de leek ook wel, een goed boek is nooit weg, en ook inspanningen die de vrede bewaren of mogelijk maken dragen bij aan het menselijk geluk en verdienen beloond te worden. Maar economie, is het nou nodig daar een prijs voor te geven?

De eerbijheid gebiedt te zeggen dat de prijs voor economie geen echte is. Hij werd niet ingesteld door Alfred Nobel zelf maar door de Zweedse Nationale Bank, en wel ter ere van Alfred. Hoe dan ook, wij economen zijn maar wat blij met de vrijgevigheid van de Bank.

Dit jaar ging de prijs naar James Heckman uit Chicago en Dan McFadden van Berkeley voor hun werk op het gebied van de microeconometrie. Dit laatste is een combinatie van economie en statistiek en het klinkt ingewikkeld, maar wat is het nou precies? Welnu, de beide heren kregen de prijs voor de methoden die zij ontwikkelden om uit grote hoeveelheden gegevens, door verstandig gebruik te maken van economische theorie, juiste antwoorden voor belangrijke beleidsproblemen te krijgen. Leken, zoals u en ik, zouden op die data gewoon een standaard computerprogramma (“lineaire regressie”) los laten en wij zouden ook een antwoord krijgen; ons antwoord zou echter fout zijn. Nu is dat laatste bij

amateurs niet zo erg, maar als het om beleidsmakers en belangrijke vragen gaat, waar miljarden mee gemoeid zijn, dan ligt dat natuurlijk wat anders.

Heckman en McFadden kregen de prijs dus niet voor oplossingen van concrete problemen, maar voor oplossingsmethoden, rekenregels zo u wilt, om diverse problemen op te lossen. Een voorbeeld van zo'n probleem wordt gegeven in de meest recente Miljoenennota en daar wordt dan ook naar Heckman verwezen.

Het probleem waar het daar om gaat is het achterstandenbeleid, dat gemotiveerd is door de waarneming dat allochtonen het in onze economie veel slechter doen dan autochtonen. De vraag is hoe dat komt en vooral wat daar aan te doen is. Taalproblemen zijn een belangrijke oorzaak en onderzoek van Heckman heeft laten zien dat deze het best in de voorschoolse fase kunnen worden opgelost. Als allochtone kinderen vóór hun vierde jaar op hetzelfde niveau gebracht worden als autochtone, kunnen ze op school mee, blijven ze beter gemotiveerd, halen ze hogere cijfers en komen ze later in een beroep en niet in de criminaliteit terecht. Op dit moment gaat echter minder dan 2% van het beschikbare budget naar voorschoolse opvang, het geld wordt dus volkomen verkeerd besteed.

Het grote probleem van de Nederlandse economie op dit moment is de "mismatch" tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt: er zijn 2 miljoen inactieven en 200.000 vacatures maar geen van de inactieven schijnt een van deze banen te willen accepteren. Twee aspecten van dit probleem waren deze week uitgebreid in het nieuws: de armoedeval en de problemen van herintredende moeders. Beide problemen werden door de Nobelprijswinnaars, in een Amerikaanse context, onderzocht.

De armoedeval is het feit dat een uitkeringsgerechtigde er nauwelijks op vooruit gaat als hij gaat werken en er bruto substantieel op vooruit gaat, hij raakt immers vrije tijd en huursubsidie kwijt. Het probleem van herintreders is dat zij minder uren willen werken dan werkgevers wensen en dat te weinig mogelijkheden voor kinderopvang aanwezig zijn. In beide gevallen is de vraag welke maatregelen het meest geschikt, en het goedkoopst, zijn om het voor partijen toch aantrekkelijk te maken een baan te accepteren. In beide gevallen gaat het om een afweging tussen het nut van (vrije) tijd en geld en het werk van Heckman geeft inzicht in hoe deze afweging gemaakt wordt.

Het werk van economen levert dan wel geen tastbare resultaten als chips of flexibele displays op, het leidt wel tot methodes die gebruikt kunnen worden om maatschappelijke problemen op te lossen zonder daarbij geld over de balk te smijten. Mij lijkt dat dat soort werk wel een prijs verdient.

Eric van Damme